

של אותו ארנסט-חיים, שניפצע בידי ערבים בעמק בית-שאן ומותו קרב. מעין זרם-תודעה על קרש הבימה. כך ניפרשת במחזה זה יריעה מעולמו של בן למיש-פחה מתבוללת הבוחר, בניגוד לשאר בני מישפחתו, בפיתרון של עלייה וחלוציות. הוריו, אמו ואחיותיו, המגיעים לשעת משיב, עולים על דרך של התאבדות. הסיום מלודרמטי, וחברתו של ארנסט-חיים המת יולדת את בנו, שיגדל בבית-הילדים של הקיבוץ.

אין ספק, מחזות אלה הינם רצף של מחזה-תיאטרוני היסטורי אחד ומרתק. החריף יותר מטעם אחד של עולם שנות ה-30 — חבריהם מהגלות המתבוללת, המאבק בין תחושות לאום לתחושות מעמד. מאחר שהבימה מתפקדת או חייבת לתפס קד כתיאטרוני-לאומי, הרי שאחד מבעיה חייב להיות גאולת המחזות הללו, פרי עטו של מנחם בדר, והפקדתם בידי במאי וצוות שחקנים שיהיה בכוחם להעמיד רצף היסטורי-תיאטרוני זה, מהמרתקים שנכתבו אי פעם בעברית.

מדע בידיוני

השרצים

רוברט היינלין, מבכירי ותקי סופרי המדע-בידיוני, מביא בספרו השלישי, שראת אור בחודש שעבר בתירגום לעברית * משהו מעולמו של סוכן-שא, בי עידן עתידי, שהינו גם בנו של ראש השירות החשאי של ארצות-הברית, (סיי איי-איי). שירותים אלה נחלצים למאבק עיקש ביוצרים מיסטריוזים, שהגיעו מהחלל החיצון לכדור-הארץ והניצחון לעורפם של בני כדור-הארץ, תוך שהם משתלטים על האישיות והתיפקוד שלהם.

הייצורים הנזיל נוחתים בצלחות מעור פפות ברחבי ארצות-הברית, ומשתלטים על תושבי איזורים שונים, ההופכים מיד ל-עבדים-ציייתנים.

האב ובנו מתחילים את מלחמתם בי שרצים באמצעות שיכנועו של נשיא ארצות-הברית ותוך כדי יצירת מיגננה של תושבי ארצות-הברית והמערב מפני ה-שרצים הנזיל. המגייסים לשירותם את ה-אינטליגנציה והגופות של השבויים שבידיהם. הפיתרון הינו פשוט ביותר: תוך תקופה קצרה הופכת אופנת-ההתגוננות-מפני השרצים את העולם המערבי לעולם שתרשבו מהלכים עירומים למחצה, כך שהשרצים אינם מסוגלים להתמקם במקום אליו הורגלו. אחת התמונות המשעשעות ש-בספר, היא תיאור ישיבה של שני בתי הנבחרים בושינגטון, כאשר צירי הקונגרס הסנאט עירומים למחצה.

השרצים רצוף בתיאורים של התפתחות עלילה רומנטית, תיאורי ניסויים מדעיים, בעיות מוסר ואופנים שונים של השמדת השרצים. זהו סיפור מדע-בידיוני מן המתיר כונת הישגה, שעדיין יש בכוחה לרתק את קורא המדע-הבידיוני של ימינו.

פולקלור

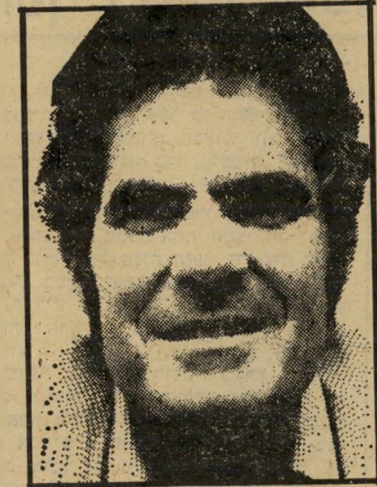
ה"שקנדה" של זנדבנק

בדברי הקדמה תמוהים לאנתולוגיה של יצירות ישראליות, שראתה אור באנגליה לפני כשלוש שנים, כתב פרופסור זנדבנק (מן החוג לספרות אנגלית בארץ גיברטסיה העברית בירושלים), כי לסיפיו רות הישראלית, "אין גם גוים או רילקה..." (עוסט בנחר של ניר — העולם הזה 2065). למרות התגמדות-הרצון זו, הרי שמסיבות השמורות עימו עוסק הפרופסור מזה שנים רבות בהתאמה סיפורית-תרגומית. במהר לכה הוא מתרגם קלסיקה, כאגדות קנטרברי של ג'וזף צ'סטר, לעברית שטוחה, חד-ממדית, כידוע, הוא מתרגם, בשירבוט

• רוברט היינלין — השליטים; עברית: עמוס 199; הוצאת מסדה, 206 עמודים (כריכה רכה).

מתמיד, שירה גרמנית מהמאה ה-20, שירה המתורגמת כהלכה מבחינה לשונית, אך נטולת מיקצב שירי. אלא שבניגוד לפרופסורים אחרים (מסור) גו של בנימין הרשובסקי) אין פרופסור זנדבנק מסתפק בבולמוס של תירגום בלי בד, בדומה למאובנים אקדמיים אחרים, שהחליטו באחרונה להפוך יוצרים והפכו לגרפומנים (דוגמת ד"ר מוקד-מונבז), פירסם הפרופסור זנדבנק בחודש שעבר סיפורן דק, בהוצאת עם עובד, מחוץ למיסגרת המקובלת של הספריה לעם.

מישהו אחר הוא סיפור לעוס ובנאלי, אודות אדם שמאס בעצמו וחושק לחדור לדמות כפילו. הסיפור עשוי בתפרים גסים של אלמנטים בלשיים משומשים, ושאר שאריות לעוסות של הרומן-המודרני. אין עלילת מישהו אחר ראוייה להתייחסות



פרופסור שימון זנדבנק
אוננות מילולית

ביקורתית, אלא התוספה של פרופסור זנדבנק עצמו.

בניגוד לרוח החביבה שבה נתקבל חיי שוה אחד באמצע-התיקשורת-הסיפורית למיניהם (בדומה לפרופסורים אחרים, הרי שהפרופסור זנדבנק, בניגוד לסופרים מתחילים, הינו בעל חזקות ועמדות-כח ב-סיפורת הישראלית, שחלקן באו לו בירושה מחותנו המנוח, שלמה גרונסקי) מוכן כותב שורות אלה להבהיר ולהדגיש, שסיפורו הנזיל של הפרופסור הנזיל גובל בגרפומניה לשמה. זהו גיבוב מילים, כימי-עט-סיפורות, של אדם שאין לו מה לומר והוא חסר כלים כיצד לומר.

למרות עומס יומרותי, הצליח זנדבנק ליצור את אחד הספרים החד-ממדיים והשטוחים ביותר שראו אור, אי פעם, בלשון העברית. הפרופסור מודע כנראה לעובדה, שלשוננו העברית נטולת עומק יצירתי, שפת בתי-המקדח מלאכותית, שבה החליט לשבץ מדי כמה עמודים את המילה "זונה" על-מנת לרדת אל העם, שאינו אמונ במהותו על גופי ציפור, ריינר מאריה רילקה, ג'יימס ג'ויס ושאר מאורות ה-תרבות.

זנדבנק מצליח ליצור שעטנו לשוני מגוחך ומצחיק, של מישפטים המנוסחים כך: "שפתו העליונה פירכפה... פסק-דין: כן המתבשל בין העצצעים... הוא כולו תווית ובשיפולי בטנו מפרפרים פפרים..." במילים אחרות, אין הסיפורת הישראלית העכשווית זקוקה למחבר, שהוא בבחינת הגילגול החמישים של אהרון מגד, לה לסיפורת הישראלית באהרון מגד המקורי. באמת מצער לראות, שכה הרבה שנים לקח לה, לסיפורת הישראלית, לגמול עצמה ממישפטים אווריריים, חלויים ומשוללי-משמעות, כמו אלה המצויים טטים מזנדבנק, והנה, כמו במגיפה, שבים להם המישפטים הללו מחדש האין.

יש מישפטים כמו: "בפיסה הביתה כימעת דרס תינוקת ערביה בגלבייה תכרי לה. אגרופי-זעם אכזבים הכהים ניק-פצו אחרי..." וקשה לומר, שאבות-ההכאים מעידים על בהירות מחשבה של הניגוד-הגל.

אם להתעלם מ,אהבת הערבים", הרי שברור כי זנדבנק הוא גם אנטי-פמיניסט, בנוסף לשאר מעלותיו. הנשים בסיפורו

• שימון זנדבנק — מישהו אחר; הוצאת עם עובד, 148 עמודים (רוח כפול, כריכה רכה).

הינן סמרטוטיות, הגברים מעורבים בתוכן גברות תת-הכלתיות, מבלי לחשוף עצמם. אלא שלא די בכך, והוא גם מרצף את סיפורו במישפטים כמו: "הכלבה כבר קיבלה בכניעה נשית... בנענועי ירכיים שמנמנות..." וכאשר אשה אינה מספקת אותו, באורח המצופה, הרי שהיא הור-פכת ל,זונה".

גיבורו של פרופסור זנדבנק מטייל עם כלבת אשתו, והוא שואל שאלות מרום החוויה הישראלית, בנוסח: "ההכניה ללב אדונה כחיפשו המטאפיזיים?" ו/או "מכלל מקום אמר לו איזה הוש אטאויזים... ומה גם שאותן ירכיים יתחילו להת-קשות עם הריגור מורשים... הוא משהו אינטנסיביות מרבית למכש עניו, שתעיד על תאוות-עיוניות... מפתיר בין רגליו למידו קופמיו... כמה שהוא אנטי-סוציאלי, למשל; כמה שהוא בלתי-אמפריציוז..." מילים שכל קשר ביניהן לבין הסיפורת הישראלית והעברית הינו מיקרי בהחלט.

גם יכולת תיאורו מוגבלת, לא פחות מהמוגבלות של לשונו: "עפעפי מוכי הרוחות יצרובי השמש נפסקה, ומכש נמול-השלולית ניכס אל מול מרחב גלי החיים האפורים..." באמת, זמן לא זכ-תה הסיפורת הישראלית לתישפכות מיר-לולית שכזאת. וכאשר בלבלה מילולית שכזאת עמוסה במטבעות לשון, יקיות", כמו, "שקנדל" וכו', שהזנדבנק אינו טורח אפילו להבהירו לקוראים, שמוצא הור-הם אינו ממרכז-אירופה, הרי שנוצרת דיסטה סמיקה של אווילת מילולית. דיסטה זו נושאת על שיכבתה הקשה גם דוב-דבן, אותו נושא על שכמו כל פרופסור או מרצה, שאינו מרצה מהיותו חלק ב-תהליך הייצור-ההמוני האקדמי, תחושה המביאה את פרופסור זנדבנק לכתוב על

גיבורו: "הייתי צריך להיוולד במאה השמונה-עשרה..." גיבורו, המאד אוטוביוגרפי של זנדבנק (ומעיד, הגנדרוף שהופך לגנדרוף, על חוסר דמיונו של זנדבנק, כפי שהשורות ה,עמיתאית", עוסקות כימעט מכל עמוד ועמוד בשפר, ופלאי פחדם של המבקרים, שעניהם טחו מראות זאת), עובר תופת מוזרה של תשמישי גוף ומיטה, בנוסח שעליו מעיד המחבר: "היה כותש בה כמשווע, ושואל אם אגוזי כתשן טוב ממנו..." אלא שלמרות חפץ הכתישה של זנדבנק, הרי שהשליש האחרון של סיפורו הופך לאוננות-מילולית, העטופה בפסיכר-לוגיה למתחילים, ותעתיקים של "סיפורת הכפילים". אבל מי מאמין לגיבורים ספר-רוחניים ישראלים, שמחברים מעיד עליהם: "מחלפים מילה על קולט במכולת; על (פרספואה) ויון בכיר ציון..." וכאשר הגיבור עולה במדרגות, הרי ש,התחילו התיאור והפנקריאס לשחרר את ההור-מנימים..." סיפורו של זנדבנק הוא תוצאה של אותו פולקלור תרבותי, שהחלו לפנות על התרבות הישראלית פרופסורים הזוכים אחת לכמה שנים לשנת-שבתון, המביאה אותם מרוב בטלה לחבר עבורנו את חיי-בוריהם. ואילו אנו, האומללים, ניגור-עלינו להתחיל בקריאת הספר ואף לסיימו, תוך הקרבה רבה.

אחת מתלמידותיו של פרופסור זנדבנק בחוג לסיפורת אנגלית, בירושלים, הציעה לכותב שורות אלה לבקר ולנתח את מישהו אחר בעזרת ציטוטים מתוך ביקורת של זנדבנק על אחרים. אחרי בדיקה קלה הסתבר, כי הביקורת של הפרופסור הניכ-בד לסיפורת אנגלית, של השירה והסיפורת בישראל, עמוסה בחוסר ידע מדויק, והי-עברית שלה לקויה, כפי שהדבר בא לכדי ביטוי בסיפורו מישהו אחר.

השנה ה-58 לקרב יערי - הורוביץ *

אהרן מגד ושלום יודקוביץ ז"ל * ראש

בלי ראש * החרון שדיבר בשבחי עצמו

● מסתבר שישנן בארץ יריבויות שאינן מתכלות לעולם. כזאת היא היריבות האישית שבין מייסד השומר הצעיר וחפ"ם, מאיר יערי, לבין חברו לביתניה ושמריה (לפיהם חברי יהושע סובלוב את מחזהו ליל העשרים) ומאוחר יותר נגיד בנק ישראל, דוד הורוביץ. אחרי שתי רשימות שפרסם העיתונאי דוד שחם בדיעות אחרונות על דוד הורוביץ, בראיון במסוף השבת, אור מאיר יערי כה, וחדש את היריבות האישית הוותיקה ביותר בארץ. בין היריבויות הארסיות כתב, בין השאר: "כמרכן כותבים הם (הורוביץ + שחם). שאנדה ואני היינו יוצאי-דופן בזה שיינו זוג, כשמסביבנו התהלכו רוקים ורווקות בלבד, וגם בזה לא דינק שניהם..." ויערי ממשיך במיתקפתו מהלכו דפי על המשמר: "ד.ה. עצמו התהלך עם חברה, ואין זה עסקי באיו מידה היה זה פלאטוני או לא..." ואחרי המרידות העוקצניות שלו, ממשיך יערי בהנהלת החשבונות האישית שלו ומוסיף על האופן שבו רדף אותו דוד הורוביץ: "בביתני לקיבוק, וזכינו סו"ס בהכרת המוסדות בזכותנו להתיישב בעמק גוריס, במקום בו שוכן כיום הקיבוץ בית-אלפא. דולק (הורוביץ) חתר אז נגדי במחשכים ותחושה זו, שמשו מתרסק נגדי, כבר החלה להעבי על רוחי..." וכאן מפע נח יערי את גירסתו למיתוס של אותו ליל העשרים: "לכן התחבטתי בשיחות מתוך קושי והפסקות. ושוב הדברים לא כך כמו שמספרים הם בכתבי-הפולסטר שלהם, לא השלטתי עצמי על חברי בקיבוץ על-ידי סוגסטיה או היפנוזה. עתנעם, שדווקא אני הבאתי בדברי את הבחורות להתפרצויות של היסטריה. אין לה אחיזה. אם איני טועה היתה התפרצות היסטרית, דווקא כאשר ד. הורוביץ, כחה הערבים, התיישב ליד שולחן כשסיבנו במה מן החברים שהחור-החזיקו אחריו והוא השמיע נגדי דיברי קיטרוג בהציגו אותי כמעין רודן, שמכ-ביד אוקפ על העדה ושמצוה לשים-קץ להשתלטותו." ● הסופר אהרון מגד כתב במדורו האישי בדבר: "לפני זמן-מה פגשה בי אשה צעירה, שהציגה עצמה כתלמידה באוניברסיטת בראדלי, ואמרה לי כדברים אלה: קראת את סיפור עשהאל. בעמוד 129 למעלה אתה כותב על בחור בשם שלום יודקוביץ, שנפל בגולן. שלום יודקוביץ הוא אחי. הוא נפל בגולן במלחמת יום-כיפורים. עמדתו נרעש ונדהם: שלום יודקוביץ היה לי שם בדוי, כמו יתר השמות שבספר..." ● תחת הכותרת ראש בלי פרצוף סקר דוד פישלוב בדבר את שלושת גליונות עיתון השירה ראש במילים: "ראש איננו כתביעת טוב במיוחד, אבל גם לא רע במיוחד, לא מעניין ומרתק, אבל גם לא חלש משעמם. לא חלש ואנמי, אבל גם לא חזק ומסמיר, לא פותח פתחים חדשים, אבל גם לא מדשדש בעיקבות אחרים, לא רק בשיר, אבל גם לא רק חלב (ולא רק פרווה). בקיצור: שיהיה" ● לשעוריות הענקת, "פרס ברנר" לחרון הקשיש ק.א. בארתיני, נוספה חוצפת חתן-הפרס, שבנאומו בטכס דיבר בשבחי עצמו ואמר: "...משרורים מכל המשמרות, עד לצעירים ועד כלל, כתבו וכותבים שירים על עצם השירה, על שירתם. גם אני עשיתי כך, ולא פעם אחת..." ●



מאיר יערי
דוד הורוביץ
"מסביבו רוקים ורווקות"